

การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ ด้านพหุวัฒนธรรมของนักเรียนในระบบโรงเรียนที่ฟื้นฟูความเสมอภาคทางการศึกษา Designing a Culturally Responsive Learning Process for Multiethnic Students to Enhance Multicultural Literacy in the Educational Equity Recovery Schools

เคมีจิรา พุดสวนแก้ว¹ ชรินทร์ มั่งคั่ง^{1*} และ กฤติภัทร สระทองชุน²

Khemchira Phutsuankae¹, Charin Mangkhang^{1*} and Kittiphath Srathongchun²

¹ สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200

² สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200

¹ Department of Social Studies, Faculty of Education, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200

² Department of History, Faculty of Humanities, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200

* Corresponding author: charin.mangkhang@cmu.ac.th

Received: October 16, 2025; Revised: December 31, 2025; Accepted: January 16, 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มุ่งออกแบบและประเมินกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมของนักเรียนในระบบโรงเรียนที่ฟื้นฟูความเสมอภาคทางการศึกษา วัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรมที่เสริมสร้างความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมของนักเรียนในระบบโรงเรียนที่ฟื้นฟูความเสมอภาคทางการศึกษาและ (2) เพื่อศึกษาระดับความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมของนักเรียนในระบบโรงเรียนที่ฟื้นฟูความเสมอภาคทางการศึกษา

การวิจัยเป็นแบบวิจัยและพัฒนา ดำเนินการ 4 ระยะ ได้แก่ สำรวจความต้องการ ออกแบบและพัฒนาแผนการสอน ทดลองใช้และประเมินผล และปรับปรุงชุดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มบุคลากรครูในโรงเรียนที่ได้จากการเจาะจงผู้ที่ยินดีเปิดเผยข้อมูล จำนวน 5 คน และนักเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นอาสาสมัครการวิจัย จำนวน 30 คน เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรม แบบประเมินความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมแบบมาตราส่วน 5 ระดับ แบบสอบถามความพึงพอใจ การสังเกต และการสะท้อนคิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบการสอนที่ตอบสนองวัฒนธรรมประกอบด้วย 4 กิจกรรม รวม 10 ชั่วโมง ภายใต้หน่วยบูรณาการ “สิทธิมนุษยชน” มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยมีความก้าวหน้าด้านทักษะคิดวิเคราะห์หลังนำไปใช้ คะแนนความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมเพิ่มจากระดับปานกลางเป็นระดับมากที่สุดหลังเรียน การประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรม ความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรม นักเรียนหลากหลายชาติพันธุ์
สิทธิมนุษยชน ห้องเรียนสังคมศึกษาบูรณาการใหม่

Abstract

This research aimed to design and assessment a culturally responsive learning (CRL) process to enhance multicultural literacy in the Educational Equity Recovery Schools. The objectives were 1) to design a culturally responsive learning process enhance multicultural literacy of students in the educational equity recovery schools, and 2) to assessment the level of multicultural literacy students in in the educational equity recovery schools.

The research was conducted in four phases; a needs survey, lesson plan design and development, trial and evaluation, and activity learning package revision. The sample consisted of two groups; five school personnel selected through purposive surveys who were willing to disclose their information, and 30 secondary school students who volunteered as research volunteers. The research instruments included interview forms, activity package suitability assessment forms, a five-point multicultural intelligence assessment scale, satisfaction questionnaires, observation, and reflection. Data were analyzed using descriptive statistics and content analysis.

The findings revealed that the culturally responsive teaching design consisted of 4 activities, totaling 10 hours, under integrated unit the "Human Rights", which was most appropriate, with outstanding analytical thinking skills. After implementation, the multicultural literacy score increased from a moderate level to the highest-level post learning. The assessment of student satisfaction with the teaching was at the highest level.

Keywords: Culturally responsive learning, Multicultural literacy, Ethnically diverse students, Human rights, Reintegrated social studies classrooms

บทนำ

ประเทศไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมอย่างเด่นชัด โดยมีการระบุว่ามียุทธศาสตร์ชาติพันธุ์อาศัยอยู่มากกว่า 60 กลุ่ม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีความซับซ้อนและหลากหลาย (สยามรัฐ, 2568) ความหลากหลายดังกล่าวประกอบด้วยผู้คนจากหลายเชื้อชาติ ศาสนา และวิถีชีวิต โดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนและพื้นที่สูงของภาคเหนือ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และตาก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนมาก งานศึกษาหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่า พื้นที่ภาคเหนือในบริเวณชายขอบมีโครงสร้างทางศาสนาที่แตกต่างจากพื้นที่อื่นของไทย โดยพบว่ามีผู้นับถือศาสนาคริสต์ประมาณร้อยละ 50 ศาสนาพุทธร้อยละ 40 และศาสนาอิสลามร้อยละ 10 ซึ่งสะท้อนบริบททางวัฒนธรรมและความเชื่อที่หลากหลายอย่างชัดเจน พื้นที่ดังกล่าวเป็นที่อยู่อาศัยร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย อาทิ ชาวไทยพื้นราบ ไทใหญ่ จีนฮ่อ ม้ง อาข่า ลีซอ มูเซอ กะเหรี่ยง และลัวะ แม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่มจะมีรากฐานทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่สูง แต่ในปัจจุบันได้เกิดกระบวนการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานและการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ราบและเขตเมืองมากขึ้น ส่งผลให้หลายพื้นที่กลายเป็นพื้นที่พหุชาติพันธุ์ที่มีการอยู่ร่วมกันของผู้คนจากหลากหลายพื้นเพ ความหลากหลายดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่เพียงเชิงโครงสร้างประชากร หากยังสะท้อนผ่านอัตลักษณ์ทางภาษา ประเพณี ความเชื่อ และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งล้วนกลายเป็นทุนทางวัฒนธรรมสำคัญของสังคมไทย ในบริบทเช่นนี้ โรงเรียนในพื้นที่ภาคเหนือ โดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนและในพื้นที่สูง จึงไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงสถานที่ถ่ายทอดความรู้เท่านั้น หากแต่ยังเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เด็กจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้มาพบปะ เรียนรู้ และต่อรองความหมายของการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่าง กระบวนการดังกล่าวสะท้อนทั้งความร่วมมือและความท้าทายที่เกิดขึ้นจริงในสังคมพหุวัฒนธรรม การจัดการศึกษาในทุกบริบทล้วนมีความสำคัญ อย่างไรก็ตาม ระดับ

ความจำเป็นของแนวทางการจัดการศึกษาย่อมแตกต่างกันตามเงื่อนไขของพื้นที่ โดยเฉพาะในสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม การจัดการศึกษาเชิงพหุวัฒนธรรมย่อมมีความจำเป็นมากกว่าแนวทางการจัดการศึกษาแบบเนื้อเดียว เนื่องจากต้องรองรับความแตกต่างและลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างที่ผู้เรียนเผชิญอยู่ การจัดการศึกษาในบริบทพหุวัฒนธรรมตั้งอยู่บนฐานแนวคิดการศึกษาพหุวัฒนธรรมและสิทธิมนุษยชน ซึ่งมองว่าการเรียนรู้ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน การปลูกฝังทัศนคติที่เปิดกว้างและการเคารพความหลากหลายจึงเป็นกลไกสำคัญในการลดอคติและความเหลื่อมล้ำเชิงวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ระบบโรงเรียนบริบทไทยจำนวนมากยังเผชิญความท้าทายในการจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนจากหลากหลายพื้นเพ ทั้งในด้านภาษา วัฒนธรรม และโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่สูงที่ยังประสบปัญหาการขาดแคลนครูและทรัพยากรทางการศึกษา ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อรองรับความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมจึงเป็นประเด็นสำคัญในการสร้างระบบการเรียนรู้ที่เข้าใจความแตกต่าง ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้เรียนอย่างเท่าเทียม เมื่อผู้เรียนสามารถพัฒนาทัศนคติที่เปิดกว้าง เคารพความหลากหลาย และจัดการความแตกต่างในชีวิตประจำวันได้ กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวย่อมทำหน้าที่เป็นฐานรากทางสังคมที่เชื่อมโยงไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคมพหุวัฒนธรรมในภาพรวม (โสธยา วงศ์พิพันธ์ และ ประวัน แพทยานนท์, 2567; พระอุดมบัณฑิต และ ขวัญชนก เหล่าสุนทร, 2567; สกชาติ วินิตกฤษฎา, 2565)

ระบบการศึกษาไทยภายใต้กรอบนโยบายการศึกษาหลังการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ยังคงเผชิญกับปัญหาหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพและความเสมอภาคทางการเรียนรู้ โดยเฉพาะปัญหาเรื่องเนื้อหาหลักสูตรที่ไม่ตอบสนองต่ออัตลักษณ์ท้องถิ่นและความหลากหลายทางวัฒนธรรมหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ยังคงเน้นกรอบความรู้และอัตลักษณ์ของรัฐ มากกว่าการสะท้อนบริบทของชุมชนหรือกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายขอบ ทำให้ผู้เรียนจำนวนมาก โดยเฉพาะในโรงเรียนที่มีนักเรียนจากหลากหลายชาติพันธุ์ รู้สึกแปลกแยกจากเนื้อหาและขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ขณะเดียวกัน โรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกลก็ยังประสบปัญหาการขาดแคลนครู สื่อการสอน และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งผลให้ไม่สามารถจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาสมรรถนะด้านการคิด การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยี และการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้อย่างเพียงพอ อีกทั้งยังเกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา ระหว่างโรงเรียนในเมืองกับชนบท ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของระบบการศึกษาไทยที่ยังยึดกรอบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้แบบเดียวกันทั่วประเทศ ทำให้ไม่สามารถรองรับความแตกต่างด้านภาษา วัฒนธรรม และทุนทางสังคมของผู้เรียนในพื้นที่พหุชาติพันธุ์ได้อย่างเพียงพอ การขาดสื่อการเรียนรู้ที่สะท้อนความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นยังทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์ชีวิตของตนเองได้อย่างมีความหมาย ปัญหาเหล่านี้จึงกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนในสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ทางสังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเข้าใจ และการตระหนักถึงคุณค่าความหลากหลายทางวัฒนธรรม (ชรินทร์ มั่งคั่ง และคณะ, 2568; จันทรเพ็ญ แสงดี และคณะ, 2568; วิชุดา ภาควัฒนะ และคณะ, 2568)

การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อบริบททางวัฒนธรรมมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างความเสมอภาคทางการเรียนรู้ในสังคมที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ระบบการศึกษายังคงใช้หลักสูตรและวิธีการสอนที่ไม่สอดคล้องกับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนในพื้นที่ชนบทหรือกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งมักเผชิญข้อจำกัดด้านทรัพยากรทางการศึกษาและโอกาสในการเข้าถึงบริการของรัฐ ทำให้เกิดช่องว่างด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรู้สึกไม่ผูกพันในระบบโรงเรียน กระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรมจึงมุ่งเน้นให้การสอนมีความเกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์และประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียน โดยเชื่อมโยง “วัฒนธรรมบ้าน” กับ “วัฒนธรรมระบบโรงเรียน” เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันและคุณค่าทางการเรียนรู้ในชีวิตจริง โดยงานศึกษาของ Anlimachie et al. (2025)

ชี้ให้เห็นว่า ในบางบริบทของชุมชน การใช้ทุนทางวัฒนธรรม เช่น ภาษา ภูมิปัญญาท้องถิ่น และค่านิยมในครอบครัว สามารถสนับสนุนในการส่งเสริมความสำเร็จทางการเรียนและช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาได้ ขณะเดียวกัน Liu et al. (2025) พบว่าการสอนที่ตอบสนองวัฒนธรรมช่วยเพิ่มแรงจูงใจ ความมีส่วนร่วม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน โดยเฉพาะในสถาบันอาชีวศึกษาที่มีผู้เรียนจากหลากหลายพื้นเพ การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ในลักษณะนี้จึงไม่เพียงเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการศึกษา แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสังคมแห่งความเท่าเทียม ความเข้าใจ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในโลกยุคพหุวัฒนธรรมอีกด้วย

แนวคิดสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรม (Culturally Responsive Pedagogy: CRP) เป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่มองผู้เรียนเป็นผู้มีทุนทางวัฒนธรรมอยู่แล้ว และใช้ทุนดังกล่าวเป็นทรัพยากรในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ทางผลสัมฤทธิ์ ความเข้าใจในความหลากหลาย และจิตสำนึกทางสังคม (Ladson-Billings, 1995) ต่อมา Paris (2012) ได้ต่อยอดแนวคิดนี้เป็น Culturally Sustaining Pedagogy (CSP) ที่มุ่งธำรงและส่งเสริมความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรมในระบบโรงเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถรักษาสถิติของตนเองได้อย่างภาคภูมิใจ ขณะที่ James A. Banks เสนอกรอบ Multicultural Education ที่เน้นการบูรณาการความหลากหลาย ลดอคติ และสร้างวัฒนธรรมระบบโรงเรียนที่เป็นธรรม (Erbas, 2019) ส่วนรายงานของ OECD (2023) ว่าด้วย Equity and Inclusion in Education ชี้ว่าความเสมอภาคทางการศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียนทุกคนอย่างเป็นธรรมและครอบคลุม ทั้งหมดนี้สอดคล้องกับกรอบการศึกษาเพื่อความยั่งยืน และการศึกษาพหุวัฒนธรรม ซึ่งเน้นการสร้างสังคมการเรียนรู้ที่เคารพความแตกต่างและลดความเหลื่อมล้ำ

ภายใต้ความพยายามของรัฐในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งสถานศึกษารูปแบบเฉพาะเพื่อรองรับกลุ่มผู้เรียนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย เด็กยากจนมากเป็นพิเศษ เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับสารเสพติด เด็กที่ถูกทอดทิ้ง หรือ กำพร้า เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ เด็กในชนกลุ่มน้อย เด็กเร่ร่อน เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน หรือแรงงานเด็ก เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศ และเด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยพื้นที่วิจัยได้ให้ความสนใจพื้นที่เชียงใหม่เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีนักเรียนที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน ไม่มีสัญชาติไทย และเป็นลูกหลานแรงงานข้ามชาติเป็นจำนวนมาก ผลจากการสำรวจเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ในปีพุทธศักราช 2568 พบว่ามีจำนวนผู้ที่หลุดจากระบบการศึกษาที่มีอายุระหว่าง 6 – 18 ปี จำนวน 16,833 คน โดยนโยบายโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ที่ 60 ซึ่งอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ได้ให้ความสำคัญในจัดโอกาสทางการศึกษาและฟื้นฟูความเสมอภาคทางการศึกษาสำหรับเด็กดังกล่าวด้วย บทบาทโรงเรียนได้จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ประเภทย่อยประจำโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เนื่องจากเป็นระบบโรงเรียนสวัสดิการที่ดูแลทั้งด้านการเรียน ที่พัก และอาหารอย่างครบถ้วน นักเรียนส่วนใหญ่มีภูมิหลังจากครอบครัวยากจน เด็กกำพร้า หรือถูกทอดทิ้ง รวมถึงเยาวชนจากกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เช่น ปกาเกอญอ ม้ง และลาหู่ ซึ่งมักประสบข้อจำกัดในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนจึงมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะชีวิต โดยส่งเสริมกิจกรรมอาชีพหลากหลาย เช่น การปลูกพืชผัก การทำเกษตร และการฝึกงานเชิงอาชีพ เพื่อให้นักเรียนสามารถพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต ส่งผลให้โรงเรียนดังกล่าวเป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่เกื้อหนุนฟื้นฟูความเสมอภาคทางการศึกษาต่อการพัฒนาเยาวชนผู้ด้อยโอกาสอย่างแท้จริง ทั้งในด้านการศึกษา ชีวิต และความเป็นอยู่ร่วมกับชุมชนอย่างยั่งยืน

การฟื้นฟูความเสมอภาคทางการศึกษาในบริบทระบบโรงเรียนไทย ไม่อาจมองได้เพียงในมิติของการเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงระบบการศึกษาเท่านั้น หากแต่จำเป็นต้องพิจารณาไปถึงปัญหาความไม่เท่าเทียมเชิงโครงสร้างที่ฝังอยู่ในระบบการศึกษาอย่างยาวนาน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ภาษา และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในกลุ่มผู้เรียนจากครอบครัวด้อยโอกาสหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมักต้องเรียนรู้ภายใต้หลักสูตรและรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่ถูกออกแบบบน

ฐานของวัฒนธรรมกระแสหลัก ส่งผลให้ประสบการณ์ชีวิต อัตลักษณ์ และทุนทางวัฒนธรรมของผู้เรียนกลุ่มนี้ไม่ถูกให้คุณค่าอย่างเพียงพอ (พลกร เชมะจารุ, 2564)

แม้ว่านโยบายและกลไกต่าง ๆ ของรัฐ เช่น การสนับสนุนด้านงบประมาณหรือกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา จะมีบทบาทสำคัญในการช่วยลดอุปสรรคด้านทรัพยากร แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในวัฒนธรรมโรงเรียนยังคงดำรงอยู่ในระดับห้องเรียน ผ่านเนื้อหา วิธีการสอน และการประเมินผลที่ไม่สอดคล้องกับบริบทความหลากหลายของผู้เรียน สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาไม่ได้เกิดจากการขาดโอกาสเพียงอย่างเดียว หากแต่เกี่ยวข้องกับการที่ผู้เรียนบางกลุ่มไม่สามารถมีส่วนร่วมกับกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ (จิราภรณ์ พันสว่าง และคณะ, 2567) ในประเด็นนี้ แนวคิดเรื่องความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการอธิบายและเชื่อมโยงปัญหาความไม่เท่าเทียมทางการศึกษากับกระบวนการเรียนรู้ในชีวิตจริง ในยุคดิจิทัล ความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมไม่ได้หมายถึงเพียงการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงความสามารถของผู้เรียนในการทำความเข้าใจ ดีความ และสื่อสารกับผู้อื่นที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมแตกต่างกันอย่างมีวิจารณญาณ (วิภาฯ แซ่เฮ้อ, 2567) แนวคิดดังกล่าวช่วยเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้บนฐานประสบการณ์ของตนเอง และลดการกีดกันเชิงวัฒนธรรมที่แฝงอยู่ในระบบการศึกษา

การนำแนวคิดความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมมาใช้เป็นกรอบในการออกแบบการวิจัยและการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นแนวทางที่ช่วยตอบโจทย์การฟื้นฟูความเสมอภาคทางการศึกษาในเชิงคุณภาพ กล่าวคือ ไม่เพียงมุ่งให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในเชิงรูปแบบ แต่ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียนอย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่การลดช่องว่างทางการศึกษา และสร้างนิเวศการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกกลุ่มสามารถมีส่วนร่วมและพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเหมาะสม

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยมุ่งสำรวจและพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษาในระบบโรงเรียนได้ฟื้นฟูความเสมอภาคทางการศึกษาเพื่อให้อสอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้เรียนตามบริบทเฉพาะของโรงเรียนฟื้นฟูความเสมอภาคทางการศึกษา การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนรู้ในช่วงเวลาที่ดำเนินการวิจัย ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนและการบูรณาการแนวคิดการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรม ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบพหุวิธี และศึกษาผลของการจัดกระบวนการเรียนรู้รูปแบบดังกล่าวต่อการพัฒนาความฉลาดรู้ด้านพหุวัฒนธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ทั้งนี้ทั้งนี้เพื่อเสนอแนวคิดและกระบวนการจัดการเรียนรู้ต้นแบบห้องเรียนสังคมศึกษาบูรณาการใหม่ ซึ่งสามารถนำไปเป็นกรอบในการปรับใช้กับโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์อื่น ๆ ภายใต้บริบทและเงื่อนไขเฉพาะของแต่ละพื้นที่ และส่งเสริมให้นักเรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่เข้าใจ ยอมรับ และอยู่ร่วมกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรมที่เสริมสร้างความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมของนักเรียนในระบบโรงเรียนที่ฟื้นฟูความเสมอภาคทางการศึกษา
2. เพื่อศึกษาระดับความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมของนักเรียนในระบบโรงเรียนที่ฟื้นฟูความเสมอภาคทางการศึกษา

วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ที่มุ่งออกแบบและประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ในบริบทของโรงเรียนในพื้นที่ภาคทางการศึกษา โดยเลือกโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 60 จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่วิจัย เนื่องจากเป็นระบบโรงเรียนที่มีนักเรียนจากหลากหลายชาติพันธุ์อาศัยและเรียนร่วมกันในระบบประจำ ซึ่งก่อให้เกิดความหลากหลายทางภาษา วัฒนธรรม และประสบการณ์ชีวิตในห้องเรียนอย่างชัดเจน

บริบทดังกล่าวทำให้การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาที่มีเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคมเกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้น ยอมรับความแตกต่าง มีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก ในการออกแบบนิเวศห้องเรียนสังคมศึกษาบูรณาการใหม่ จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงประเด็นความแตกต่างทางวัฒนธรรม ความเสมอภาค และสิทธิมนุษยชนในเชิงปฏิบัติ การเลือกพื้นที่วิจัยนี้จึงเอื้อต่อการออกแบบ ทดลอง และประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองของวัฒนธรรมของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมกับบริบทจริงของโรงเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 60 จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารและบุคลากรครูในโรงเรียน และ กลุ่มนักเรียน

ตัวอย่างกลุ่มบุคลากรครูในโรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 1 คน และครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษา จำนวน 4 คน รวมทั้งหมด 5 คน ซึ่งเป็นผู้ที่ยินยอมเปิดเผยข้อมูลและทุกคนมีประสบการณ์การสอนมากกว่า 5 ปี

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คัดเลือกแบบเจาะจงจากนักเรียนที่เข้าร่วมกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรมซึ่งผู้วิจัยออกแบบขึ้น โดยเป็นนักเรียนที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ครบทั้ง 4 กิจกรรม รวมระยะเวลา 10 ชั่วโมง จำนวน 30 คน

การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ตามกรอบการพัฒนานวัตกรรมเรียนการสอนสำหรับพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อปรับปรุงนิเวศห้องเรียนสังคมศึกษาในระบบโรงเรียน และประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในบริบทเฉพาะ จึงเน้นการอธิบายความสัมพันธ์เชิงอำนาจของกลุ่มเป้าหมายในโรงเรียนให้ทุกคนมีสำนึกร่วมเดียวกันเพื่อนำข้อค้นพบไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 4 ชุดหลัก ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์ความต้องการในการจัดการเรียนรู้ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ความคาดหวังของครูและนักเรียน รูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสม รวมถึงแนวทางการวัดและประเมินผล แบบสัมภาษณ์นี้ได้รับการปรับปรุงจากงานวิจัยด้านการเรียนรู้ในบริบทพหุวัฒนธรรม

2. แบบประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1.00 แสดงถึงความเหมาะสมในการใช้เป็นเครื่องมือวิจัย

3. แบบประเมินความฉลาดรู้ด้านพหุวัฒนธรรมของนักเรียน ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับเช่นเดียวกัน และผ่านการตรวจสอบค่า IOC เท่ากับ 1.00

4. แบบสอบถามประเมินกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรม ประกอบด้วยคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และคำถามปลายเปิด เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การรวบรวมข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความต้องการจำเป็น (R1) ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารและครูผู้สอน รวมทั้งจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับนักเรียน เพื่อวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการจัดการเรียนรู้ในบริบทพหุวัฒนธรรม

ระยะที่ 2 ออกแบบและพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ (D1) นำผลการวิเคราะห์จากระยะที่ 1 มาสังเคราะห์ร่วมกับแนวคิดและทฤษฎีทางการศึกษา ออกแบบชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการเทคนิคการสอนแบบพหุวิธี จากนั้นนำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความเหมาะสมและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

ระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินผล (R2) ทดลองใช้แผนการสอนกับกลุ่มตัวอย่าง ดำเนินการสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ประเมินผลสัมฤทธิ์ และวัดระดับความฉลาดรู้ด้านพหุวัฒนธรรมก่อนและหลังการเรียนรู้ พร้อมเก็บข้อมูลความคิดเห็นของนักเรียนต่อกระบวนการเรียนรู้

ระยะที่ 4 ประเมินและปรับปรุงชุดกิจกรรม (D2) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและข้อเสนอแนะของครูผู้สอนและนักเรียน เพื่อนำไปปรับปรุงชุดกิจกรรมให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้นต่อการใช้ในโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้

1. ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรม

2. ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรมและแบบประเมินความฉลาดรู้ด้านพหุวัฒนธรรม วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean: M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD)

3. การแปลผลระดับความเหมาะสมและความฉลาดรู้ ใช้เกณฑ์การแปลความหมายตาม มนตรี วงษ์สะพาน (2563) และ มาเรียม นิลพันธุ์ (2558) เพื่อจำแนกระดับคุณภาพของกิจกรรมและผลการเรียนรู้

4. การวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนและครูผู้สอน ใช้เกณฑ์ของ Likert (1967) โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมวิเคราะห์คำตอบแบบปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อสังเคราะห์ข้อเสนอแนะสำหรับปรับปรุงชุดกิจกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ผลการศึกษา

ผลการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมของนักเรียน

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์พบว่า การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันยังคงมุ่งเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางเป็นหลัก โดยขาดการเชื่อมโยงกับบริบททางวัฒนธรรมของผู้เรียนอย่างเพียงพอ ส่งผลให้นักเรียนจากกลุ่มชาติพันธุ์รู้สึก

ห่างเหินจากเนื้อหาและไม่สามารถมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งครูผู้สอนยังขาดความเข้าใจในการออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับพื้นฐานวัฒนธรรมของนักเรียนแต่ละกลุ่ม ดังคำกล่าวของครู ก ว่า

“การเรียนการสอนที่ผ่านมา ยังคงเน้นการท่องจำเนื้อหาเป็นหลัก โดยที่ผู้เรียนยังไม่สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้เข้ากับชีวิตและบริบทของตนเองได้อย่างแท้จริง”

2. ผลลัพธ์และจุดมุ่งหมายที่คาดหวังในอนาคต

ผู้ให้ข้อมูลเห็นพ้องกันว่า การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ในครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้ด้านพหุวัฒนธรรมของนักเรียน โดยเน้นให้นักเรียนสามารถเข้าใจ เคารพ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างสันติ พร้อมทั้งมุ่งหวังให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความหลากหลายของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างนิเวศการเรียนรู้ในชั้นเรียนที่เป็นธรรมและเท่าเทียม

3. รูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้

รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้รับการออกแบบตามแนวคิดการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรม (Culturally Responsive Learning) โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน กิจกรรมสำคัญประกอบด้วย กิจกรรมเล่าเรื่องวัฒนธรรม โครงการกลุ่มเกี่ยวกับวัฒนธรรม กิจกรรมฐานการเรียนรู้ กิจกรรมสะท้อนคิด กิจกรรมเหล่านี้มุ่งให้ผู้เรียนได้แสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง เรียนรู้วัฒนธรรมของผู้อื่น และพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจ และเคารพซึ่งกันและกัน ดังคำกล่าวของครู ข ว่า

“การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพควรสร้างขึ้นจากประสบการณ์ชีวิตของนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงและเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งและมีความหมาย”

4. วิธีการวัดและประเมินผล

การประเมินผลของกระบวนการเรียนรู้ที่ออกแบบใช้ทั้งเครื่องมือเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบประเมินความฉลาดรู้ด้านพหุวัฒนธรรมของนักเรียน แบบประเมินความเหมาะสมของชุดกิจกรรมจากผู้ทรงคุณวุฒิ การสังเกตพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของนักเรียน แบบสอบถามความคิดเห็น ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสะท้อนผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรมอย่างรอบด้าน ดังที่ อาจารย์ ค กล่าวว่า

“การสร้างเกณฑ์การประเมินที่ดีจะต้องมีมาตรฐานและวิธีการวัดผลที่เหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เพื่อให้การประเมินสามารถสะท้อนผลสัมฤทธิ์ได้อย่างถูกต้องและชัดเจน”

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและกระบวนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรม (Culturally Responsive Learning) ผู้วิจัยได้จัดทำ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ต้นแบบ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้ด้านพหุวัฒนธรรมของนักเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงและสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตประจำวันของตนเองได้อย่างมีความหมาย

ชุดกิจกรรมดังกล่าวได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้เรื่อง “สิทธิมนุษยชน” ซึ่งเป็นหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมด 4 กิจกรรม รวมเวลาเรียน 5 ชั่วโมง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 โครงสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ลำดับ	ชุดกิจกรรมการเรียนรู้	หน่วยการเรียนรู้	เวลา (ชม.)
1	เปิดโลกสิทธิมนุษยชนและชาติพันธุ์	สิทธิมนุษยชน	2
2	เรียนรู้จากกันและกันผ่านวัฒนธรรม	สิทธิมนุษยชน	4
3	สะท้อนคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนและความหลากหลาย	สิทธิมนุษยชน	2
4	สร้างแนวทางปฏิบัติในชีวิตจริง	สิทธิมนุษยชน	2
รวม			10

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบประกอบด้วยกิจกรรมหลักจำนวน 4 กิจกรรม รวมเวลาเรียนทั้งสิ้น 10 ชั่วโมง โดยทุกกิจกรรมมุ่งเน้นการสร้างความรู้เข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนควบคู่กับการเรียนรู้ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การทำงานกลุ่ม และการสะท้อนคิด ทั้งนี้ การออกแบบกิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรม (Culturally Responsive Learning) ที่เน้นการใช้ประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมและ ทักษะการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ดังนั้น ผู้วิจัยได้นำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมโดยแบ่ง ออกเป็น 2 ตอนนำเสนอได้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินเชิงปริมาณ

การประเมินความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา การส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การบูรณาการเชื่อมโยง ประสบการณ์ชีวิต การใช้ความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน

ตารางที่ 2 ผลการประเมินแผนการสอนที่บูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้

รายการประเมิน	M	SD	แปลผล	ลำดับ
การส่งเสริมการพัฒนาความคิดรวบยอดทางสังคมศึกษา	4.86	0.31	มากที่สุด	2
การส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางสังคมศึกษา	4.88	0.29	มากที่สุด	1
การส่งเสริมทักษะบูรณาการเชื่อมโยงประสบการณ์ชีวิต	4.84	0.32	มากที่สุด	3
การส่งเสริมการใช้ความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน	4.82	0.35	มากที่สุด	4
รวม	4.85	0.07	มากที่สุด	

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของแผนการสอนโดยรวมอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ($M = 4.85$, $SD = 0.07$) โดยด้านที่ได้รับคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ “การส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางสังคมศึกษา” ($M = 4.88$) แสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 2 ผลการประเมินเชิงคุณภาพ

จากการตอบแบบสอบถามปลายเปิด ผู้เชี่ยวชาญเห็นตรงกันว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนเชื่อมโยง เนื้อหากับประสบการณ์ชีวิตของตนเองนั้นมีคุณค่าอย่างแท้จริง ผู้เรียนสามารถนำสิ่งที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เพราะเป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและยั่งยืน

นอกจากนี้ เอกสารประกอบการเรียนรู้มีความชัดเจนทั้งด้านเนื้อหาและการสื่อสารสาระสำคัญ ทำให้ผู้เรียนเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย และกระตุ้นให้เกิดการค้นคว้าด้วยตนเองผ่านกิจกรรมที่ออกแบบไว้อย่างเหมาะสม ดังที่ผู้เชี่ยวชาญท่านหนึ่งกล่าวว่า

“รู้สึกประทับใจและยินดีที่ได้เห็นการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยสามารถเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์ชีวิตของตนได้อย่างลึกซึ้ง”

ผลการศึกษาระดับความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมของนักเรียนในระบบโรงเรียนที่ฟื้นฟูความเสมอภาคทางการศึกษา

ในการดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์นี้ ผู้วิจัยได้ทำการประเมินระดับความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมของนักเรียนก่อนเรียน หลังเรียน และหลังเรียน 2 สัปดาห์ โดยใช้แบบประเมินที่ครอบคลุม 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทักษะที่เปิดกว้างและเคารพความแตกต่าง การสื่อสารและการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม และการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อความสันติสุขในสังคม การประเมินดำเนินการในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากผลการประเมินระดับความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมของนักเรียนก่อนเรียน หลังเรียน และหลังเรียน 2 สัปดาห์ พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีระดับความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 3.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.17 หลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบตามแนวทางการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรม (Culturally Responsive Learning) พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเพิ่มขึ้นเป็น 4.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.19 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อประเมินซ้ำภายหลังจากการเรียนรู้ไปแล้ว 2 สัปดาห์ คะแนนเฉลี่ยยังคงก้าวหน้าเพิ่มขึ้นเป็น 4.65 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.16 แสดงให้เห็นถึง การพัฒนาการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและมีความคงทนของความรู้หลังการเรียนการสอน

เมื่อตรวจสอบรายด้าน พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการในทุกด้าน โดยด้านที่มีคะแนนพัฒนาการสูงที่สุดคือ ทักษะที่เปิดกว้างและเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 3.95 เป็น 4.72 (พัฒนาการ 0.77) และยังคงเพิ่มขึ้นเล็กน้อยหลังจาก 2 สัปดาห์เป็น 4.79 (พัฒนาการเพิ่มขึ้น 0.07) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้สามารถส่งเสริมให้นักเรียนเปิดรับและยอมรับความแตกต่างได้อย่างยั่งยืน

รองลงมาคือ การตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อความสันติสุขในสังคม ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 3.85 เป็น 4.58 (พัฒนาการ 0.73) และคงอยู่ในระดับสูงที่ 4.65 หลังจาก 2 สัปดาห์ (พัฒนาการเพิ่มขึ้น 0.07) สะท้อนว่า กิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทบาทของตนในสังคมพหุวัฒนธรรมและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ในด้าน การสื่อสารและการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม คะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 3.88 เป็น 4.60 (พัฒนาการ 0.72) และเพิ่มขึ้นอีกเล็กน้อยเป็น 4.68 หลังจาก 2 สัปดาห์ (พัฒนาการเพิ่มขึ้น 0.08) ซึ่งเป็นพัฒนาการต่อเนื่องสูงสุดในระยะหลังการเรียน สะท้อนว่านักเรียนสามารถนำทักษะที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างต่อเนื่อง

ส่วนด้าน ความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 3.82 เป็น 4.46 (พัฒนาการ 0.64) และเพิ่มเป็น 4.51 หลังจาก 2 สัปดาห์ (พัฒนาการเพิ่มขึ้น 0.05) แม้พัฒนาการจะน้อยกว่าด้านอื่น แต่ยังสะท้อนแนวโน้มการเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมในเชิงลึกมากขึ้น

ผลการประเมินการสอนหน่วยบูรณาการ เรื่อง สิทธิมนุษยชนด้วยวิธีการเรียนรู้จากวัฒนธรรมที่หลากหลาย ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบอนุวิธี (Diversity Approaches) เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีความหลากหลายทางพหุวัฒนธรรม สามารถนำเสนอโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบประเมินความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จากการตอบแบบสอบถาม สามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 3

รายการประเมิน	M	SD	แปลผล	ลำดับ
ด้านการเรียนการสอนที่ตอบสนองวัฒนธรรม	4.95	0.10	มากที่สุด	1
ด้านการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรม	4.88	0.18	มากที่สุด	2
ด้านเนื้อหาที่พัฒนาความคิดรวบยอดสิทธิมนุษยชน	4.80	0.22	มากที่สุด	3
ด้านครูผู้สอนที่มีความเข้าใจความหลากหลายนักเรียน	4.78	0.20	มากที่สุด	4
ด้านการวัดประเมินผลและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.74	0.25	มากที่สุด	5
รวม	4.83	0.15	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม = 4.83, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 0.15) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้จากวัฒนธรรมที่หลากหลายร่วมกับเทคนิคการสอนแบบไดเวอร์ซิตี สามารถตอบสนองต่อความต้องการและความสนใจของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($M = 4.95$, $SD = 0.10$) แสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนสามารถออกแบบและดำเนินกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีระบบ เข้าใจง่าย และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างเต็มที่

รองลงมาคือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ($M = 4.88$, $SD = 0.18$) ซึ่งผู้เรียนเห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย เหมาะสมกับบริบทของตน และส่งเสริมการคิดวิเคราะห์เชิงระบบ ด้าน เนื้อหา ($M = 4.80$, $SD = 0.22$) ก็ได้รับการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยเนื้อหามีความสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษาและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน

ในส่วนของ ด้านครูผู้สอน ($M = 4.78$, $SD = 0.20$) ผู้เรียนให้ความเห็นว่าครูมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง สามารถถ่ายทอดได้อย่างน่าสนใจและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกันเอง ส่วน ด้านการวัดและประเมินผล ($M = 4.74$, $SD = 0.25$) อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยผู้เรียนเห็นว่าการประเมินผลมีความยุติธรรมและสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน

ตอนที่ 2 ผลการประเมินเชิงคุณภาพ

จากแบบสอบถามปลายเปิด 3 ประเด็นคำถาม สรุปผลได้ดังนี้

1. ด้านกระบวนการเรียนรู้และกิจกรรมในห้องเรียน

นักเรียนส่วนใหญ่แสดงความพึงพอใจในระดับสูง เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการนำประสบการณ์ชีวิตของผู้เรียนมาเชื่อมโยงกับเนื้อหา ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกและลดการท่องจำ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ ตัวอย่างความคิดเห็นของนักเรียน เช่น

“รู้สึกชอบเรียน เพราะสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับประสบการณ์จริงที่เคยพบ ไม่จำเป็นต้องเรียนแบบท่องจำ ส่งผลให้เข้าใจและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี” — นักเรียน ก

“ชอบการเรียนรู้ที่เน้นปฏิบัติจริงและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ชีวิต ทำให้เข้าใจบทเรียนได้ดีและนำไปใช้ได้จริง” — นักเรียน ข

2. ด้านเนื้อหาและสื่อการสอน

นักเรียนเห็นว่าเนื้อหาการเรียนรู้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา โดยครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ให้มีความแปลกใหม่ น่าสนใจ และไม่แบ่งแยกความแตกต่างของผู้เรียน สื่อการสอนมีความชัดเจน กระชับ และเอื้อต่อการเรียนรู้ ตัวอย่างความคิดเห็น เช่น

“สื่อการสอนเข้าใจง่าย ไม่เยอะเกินไป และช่วยให้ทำงานได้สะดวกขึ้น” — นักเรียน ค

“ครูจัดเนื้อหาตามหลักสูตร และมีกิจกรรม ‘หลากหลายแต่ไม่แบ่งแยก’ ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดี เอกสารประกอบมีความชัดเจน กระชับ และช่วยในการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ” — นักเรียน ง

3. ด้านครูผู้สอน

นักเรียนส่วนใหญ่ชื่นชมความสามารถของครูในการอธิบายเนื้อหาที่ซับซ้อนให้ง่ายต่อความเข้าใจ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและกระตุ้นแรงจูงใจในการเรียน ตัวอย่างเช่น

“ครูมีความสามารถในการอธิบายเนื้อหาที่ยากให้ง่ายและน่าสนใจ จนทำให้เกิดความรู้สึกลอยากรเรียน และเปลี่ยนทัศนคติที่เคยไม่ชอบวิชานี้ให้ดีขึ้น” — นักเรียน จ

อภิปรายและสรุปผล

1. การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรมเพื่อเสริมสร้างความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมของนักเรียน

ผลการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันยังคงยึดตามหลักสูตรแกนกลางและเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาแบบท่องจำมากกว่าการเชื่อมโยงกับบริบททางวัฒนธรรมของผู้เรียน ส่งผลให้นักเรียนจากกลุ่มชาติพันธุ์รู้สึกห่างจากเนื้อหาและขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ แนวคิดนี้สอดคล้องกับ กฤติภัทร สระทองขุน และคณะ (2567) ซึ่งระบุว่า การสอนศาสนาในประเทศไทยในปัจจุบันยังคงยึดถือแนวทางของหลักสูตรแกนกลางที่ให้ความสำคัญกับศาสนาพุทธเป็นหลัก ทำให้ศาสนาอื่น ๆ ได้รับพื้นที่ในการเรียนการสอนค่อนข้างจำกัด แม้ว่ารัฐจะประกาศนโยบายเปิดกว้างและให้เสรีภาพทางศาสนา แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนยังขาดความเท่าเทียมและมีแนวโน้มที่จะส่งเสริมความเชื่อแบบเคร่งครัด มากกว่าการสร้าง ความเข้าใจต่อความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมของผู้เรียน นอกจากนี้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานยังขาดการบูรณาการเนื้อหาศาสนาเข้ากับคติชนนิเวศพื้นถิ่น ซึ่งเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมที่ใกล้ชิดกับชีวิตของนักเรียน ทำให้การเรียนรู้ศาสนาในห้องเรียนไม่สามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวันได้อย่างลึกซึ้ง

การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่จึงยังคงสอนตามแบบแผนของกระทรวงศึกษาธิการโดยตรง และมีเพียงบางครั้งเท่านั้นที่ครูผู้สอนจะเชื่อมโยงเรื่องราวหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาใช้ในการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการปรับเปลี่ยนแนวทางการสอนให้สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและความหลากหลายของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ผลลัพธ์และจุดมุ่งหมายในอนาคต ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มเห็นพ้องว่า จุดมุ่งหมายหลักของการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ในครั้งนี้คือการส่งเสริม ความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรม (Multicultural Literacy) ซึ่งประกอบด้วย ความเข้าใจ เคารพ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Banks (2015) ที่มองว่า เป้าหมายของ

การศึกษาพหุวัฒนธรรมคือการส่งเสริมความเท่าเทียมทางการศึกษาและพัฒนาความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลาย โดยเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม เคารพและเห็นคุณค่าของผู้อื่น รวมทั้งมีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตยอย่างสันติ การเรียนรู้พหุวัฒนธรรมไม่เพียงมุ่งเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจ แต่ยังต้องนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถคิดเชิงวิพากษ์ ตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม และลงมือสร้างสังคมที่เท่าเทียมและสันติได้จริง ทั้งนี้ การพัฒนาสามอัตลักษณ์ที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ความเป็นชาติ และอัตลักษณ์ความเป็นพลเมืองโลก ถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้พหุวัฒนธรรม ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีจิตสำนึก เคารพความแตกต่าง และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในโลกที่หลากหลายได้อย่างสันติ และสร้างสรรค์

รูปแบบและกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับการออกแบบตามแนวคิด Culturally Responsive Learning (CRL) เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการสร้างความหมายผ่านประสบการณ์ตรง เช่น การเล่าเรื่อง วัฒนธรรม โครงการกลุ่ม และกิจกรรมสะท้อนคิด ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงอัตลักษณ์ของตนเอง ควบคู่กับการเรียนรู้วัฒนธรรมของผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับ ลดา โรจนเกียรติสกุล และ สร้อยสน สกลรักษ์ (2567) ซึ่งว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีรากฐานที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับประสบการณ์จริง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกทางการเรียนรู้ มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้แบบเดิม การเรียนรู้เชิงรุกจึงเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสะท้อนความคิดจากสิ่งที่เรียนรู้ เพื่อกระตุ้นการคิดขั้นสูง และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไว้ 3 ด้าน ได้แก่ การเรียนรู้ที่เน้นการแลกเปลี่ยนผลการเรียนรู้ระหว่างเพื่อนและครู การเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และวิจารณ์ญาณ และการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงพร้อมสร้างความตระหนักในคุณค่าของการเรียนรู้ ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้ ถอดความคิดจากประสบการณ์ของตนเอง สังเคราะห์ความเข้าใจ และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่เพียงพัฒนาองค์ความรู้ แต่ยังเสริมสร้างอัตลักษณ์ส่วนบุคคล ความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล และความเคารพต่อความแตกต่างในสังคมพหุวัฒนธรรม การประเมินผลในงานวิจัยนี้ใช้ทั้งวิธีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อสะท้อนผลลัพธ์ของการเรียนรู้ได้รอบด้าน เครื่องมือ เช่น แบบประเมินความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรม การสังเกตพฤติกรรม และแบบสอบถามความคิดเห็น ช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมและการรับรู้ของผู้เรียน

ผลประเมินจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ($M = 4.85$, $SD = 0.07$) โดยเฉพาะด้านการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ทางสังคมศึกษา ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 4.88$) แสดงให้เห็นว่าชุดกิจกรรมที่ออกแบบสามารถส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ ัญญาลักษณ์ มาตมูล และ ศิริพงษ์ เพียศิริ (2567) ที่ว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านการคิดเชิงวิพากษ์ และการตัดสินใจเชิงจริยธรรม อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในความสามารถทั้งด้านการโต้แย้งและการตัดสินใจ ผู้เรียนได้ฝึกวิเคราะห์สถานการณ์จริงที่มีความซับซ้อน เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมหรือเทคโนโลยี ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ประกอบการพิจารณาประเด็นด้านจริยธรรมในการตัดสินใจ การจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานกระบวนการสะท้อนคิด ยังมีบทบาทสำคัญ เพราะช่วยให้ผู้เรียนได้ทบทวนสิ่งที่เรียนรู้ วิเคราะห์ความคิดของตนเองอย่างลึกซึ้ง และเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่ ส่งผลให้เกิดการคิดอย่างเป็นระบบ มีเหตุผล และสามารถตัดสินใจได้อย่างรอบคอบและมีจริยธรรม ทั้งในบริบทของการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตจริง ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ต้นแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 กิจกรรม รวมเวลาเรียน 5 ชั่วโมง ภายใต้หน่วยการเรียนรู้บูรณาการเรื่อง สิทธิมนุษยชน” ซึ่งเป็นหัวข้อที่เหมาะสมในการส่งเสริมความเข้าใจเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรมและสิทธิเสมอภาคในสังคม

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยแบบบูรณาการได้มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การทำงานกลุ่ม และการสะท้อนคิด โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนพัฒนาความเข้าใจผู้อื่นในฐานะมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน ซึ่งตรงกับแนวคิดของ สราวุธ รัตมี (2568) ได้กล่าวถึง การยอมรับพหุนิยม ความเสมอภาคทางวัฒนธรรม การเรียนรู้แบบข้ามวัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อสร้างสังคมแห่งความเข้าใจและเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรม อันเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้ในยุคใหม่นี้จึงต้องมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย การตั้งคำถาม การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตจริง และการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ พัฒนาทักษะการแก้ปัญหา และฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้เช่นนี้ไม่เพียงส่งเสริมศักยภาพทางปัญญา แต่ยังหล่อหลอมทัศนคติแห่งความเข้าใจ ความเคารพ และความเท่าเทียมระหว่างมนุษย์ในสังคมพหุวัฒนธรรมอีกด้วย จากการตอบแบบสอบถามปลายเปิด ผู้เชี่ยวชาญเห็นว่าชุดกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวมีคุณค่าในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เข้ากับชีวิตจริงในยุคดิจิทัลได้ชัดเจน เนื้อหาและสื่อการเรียนรู้เข้าใจง่าย มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้จริงในห้องเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ กิตติยา ฤทธิภักดี และคณะ (2568) ที่เสนอว่า ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น การคัดแยกขยะ การทำปุ๋ยหมักจากเศษอาหาร และการสำรวจการใช้พลังงานในครัวเรือน กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ทางทฤษฎีกับสถานการณ์จริงได้อย่างชัดเจนและเกิดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง นอกจากนี้ สื่อและเนื้อหาที่ใช้ในชุดกิจกรรมยังถูกออกแบบให้เข้าใจง่าย มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้จริง ทั้งในห้องเรียนและในชุมชน โดยผ่านการตรวจสอบและทดสอบประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้มั่นใจว่าชุดกิจกรรมมีความถูกต้อง เหมาะสมกับบริบท และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในสถานการณ์ต่าง ๆ ส่งผลให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีความหมายและยั่งยืน

2. การศึกษาความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมของนักเรียนในระบบโรงเรียนที่ฟื้นฟูความเสมอภาคทางการศึกษา

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรม (Culturally Responsive Learning) มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนและหลังเรียน 2 สัปดาห์เพิ่มขึ้นจากระดับปานกลางเป็นระดับมากที่สุด แสดงถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและความคงทนของผลการเรียนรู้ในระยะยาว ทั้งนี้ การเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมผ่านการเชื่อมโยงเนื้อหากับประสบการณ์ชีวิตจริงและวัฒนธรรมของตนเอง มีส่วนช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจและยอมรับความแตกต่างได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จิระเดช นุกุลโรจน์ (2566) ที่ระบุว่าหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรม คือการบูรณาการการเรียนรู้ให้กลมกลืนกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของผู้เรียนอย่างสมดุล การเรียนรู้ลักษณะนี้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เชื่อมโยงและประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้รับกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดการเข้าใจอย่างลึกซึ้งและสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีความหมาย นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนในกลุ่ม ผ่านกระบวนการสนทนา การทำงานร่วมกัน และการแลกเปลี่ยนมุมมองทางวัฒนธรรม ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจ ความเคารพ และการยอมรับในความแตกต่าง นำไปสู่การเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวาและส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านทัศนคติที่เปิดกว้างและเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งมีพัฒนาการสูงสุด สะท้อนว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเรียนรู้จากประสบการณ์ของเพื่อนจากต่างวัฒนธรรม สามารถปลูกฝังทัศนคติแห่งความเข้าใจและ

การยอมรับความหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของปทุมมา บำเพ็ญทาน (2568) ที่เสนอว่า กิจกรรมศิลปะเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตระหนักรู้ในตนเองและเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมยุคดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ ผ่านกระบวนการที่เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การร่วมกันคิด ร่วมกันสร้างสรรค์ผลงาน และการเรียนรู้จากประสบการณ์ของเพื่อน ซึ่งช่วยหล่อหลอมความเข้าใจและลดอคติระหว่างบุคคล การจัดกิจกรรมศิลปะที่มีความหลากหลายทั้งในรูปแบบและเนื้อหา ยังช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบศักยภาพของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในคุณค่าและความสามารถของตน ขณะเดียวกันก็พัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในบรรยากาศแห่งมิตรภาพ ความเข้าใจ และความเคารพซึ่งกันและกัน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการลดพฤติกรรมกรกลั่นแกล้งในโรงเรียนอย่างยั่งยืน

ด้านการตระหนักรู้และการมีส่วนร่วมเพื่อความสันติสุขในสังคมก็มีพัฒนาการสูงเช่นกัน ซึ่งสะท้อนว่าผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงได้ในสังคมดิจิทัล เช่น การเคารพสิทธิของผู้อื่น การร่วมมือในกิจกรรมกลุ่มอย่างเท่าเทียม และการมีจิตสำนึกต่อสังคมพหุวัฒนธรรม ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ สราวุธ รัตมี (2568) ที่ชี้ว่าการเรียนรู้แบบข้ามวัฒนธรรม และการเรียนรู้เชิงรุก เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สื่อสาร และเรียนรู้จากกันและกันบนพื้นฐานของความเคารพและความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม การจัดการเรียนรู้ลักษณะนี้ควรสร้างพื้นที่แห่งการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรม เช่น การอภิปราย การสนทนา หรือการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการรับฟัง การสะท้อนความคิด และการทำความเข้าใจมุมมองของผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง กระบวนการดังกล่าวไม่เพียงส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันเท่านั้น แต่ยังช่วยหล่อหลอมทัศนคติที่เปิดกว้างต่อความแตกต่างที่หลากหลาย สร้างความตระหนักรู้ทางชาติพันธุ์ และพัฒนาทักษะการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรมอีกด้วย

ผลด้านการสื่อสารและการอยู่ร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีพัฒนาการต่อเนื่องหลังการเรียนรู้ 2 สัปดาห์แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถนำทักษะการสื่อสาร การรับฟัง และการแสดงความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างต่อเนื่อง เป็นการต่อยอดประสิทธิภาพของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่เน้นการลงมือทำจริง และการสะท้อนคิด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กนกอร สังข์จันทร์ และคณะ (2567) ที่การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์เรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากกิจกรรมถูกออกแบบให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมโดยตรงในการลงมือปฏิบัติจริง เปิดโอกาสให้ได้ใช้ประสบการณ์ของตนเองมาเชื่อมโยงกับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ พร้อมทั้งสะท้อนความคิดจากประสบการณ์นั้นเพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึก การเรียนรู้ในลักษณะนี้ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการสื่อสารและความร่วมมือเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยผู้เรียนสามารถพูดคุย แสดงความคิดเห็น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลมาจากกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติจริง และการสะท้อนคิด ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงลึกและสามารถนำทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างยั่งยืน

แม้ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมจะมีพัฒนาการน้อยกว่าด้านอื่น แต่ยังคงอยู่ในแนวโน้มที่ดีและสะท้อนการเข้าใจเชิงลึกมากขึ้น อาจเป็นเพราะเนื้อหาเรื่องนี้ต้องใช้เวลาในการซึมซับและสะท้อนผ่านประสบการณ์จริงในระยะยาว จึงแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการต่อยอดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเชิงทฤษฎีควบคู่กับประสบการณ์จริง

ผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้พบว่าอยู่ในระดับ “มากที่สุด” ทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนสามารถออกแบบกิจกรรมได้อย่างมีระบบ น่าสนใจ และเหมาะสมกับผู้เรียนจากหลากหลายวัฒนธรรม สื่อการเรียนรู้มีความเข้าใจง่ายและไม่แบ่งแยกผู้เรียน

ขณะที่การประเมินผลมีความยุติธรรมและสะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน นอกจากนี้ ผลการประเมินเชิงคุณภาพจากแบบสอบถามปลายเปิดยังยืนยันว่าผู้เรียนรู้สึกพึงพอใจต่อกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เชื่อมโยงบทเรียนกับประสบการณ์ชีวิตจริงในยุคดิจิทัล และชื่นชมครูผู้สอนที่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาที่ยากให้เข้าใจต่อความเข้าใจได้อย่างมีชีวิตชีวา

สรุปผล

การวิจัยนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองวัฒนธรรม (Culturally Responsive Learning: CRL) ในรายวิชาสังคมศึกษา โดยออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยง “วัฒนธรรมบ้านกับวัฒนธรรมโรงเรียน” ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการสะท้อนคิด เช่น การเล่าเรื่องวัฒนธรรม โครงการกลุ่ม และการอภิปรายร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่า การออกแบบนิเวศห้องเรียนสังคมศึกษานำมาซึ่งการใหม่เป็นกลยุทธ์สำคัญในการส่งเสริมผู้เรียนให้มีความก้าวหน้าด้านความฉลาดรู้พหุวัฒนธรรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะด้านทัศนคติที่เปิดกว้าง การสื่อสาร และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรม อีกทั้งยังสามารถนำทักษะการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ เป้าหมายที่ 4 (SDG 4: Quality Education) ที่มุ่งให้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความฉลาดรู้ด้านพหุวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนในระบบโรงเรียนที่ฟื้นฟูความเสมอภาคทางการศึกษาที่มีเป้าหมายปรับนิเวศระบบโรงเรียนให้เป็นพื้นที่การศึกษาที่ยืดหยุ่นมีความเป็นธรรมครอบคลุมทุกคน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมสู่การสร้างสังคมแห่งสันติภาพ ความเข้าใจ และการอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กฤติภัทร สระทองขุน, ชรินทร์ มั่งคั่ง และ วรินทร์ สิริพงษ์ณภัทร. (2567). วิวรรณการสอนศาสนาที่บูรณาการคติชนนิเวศพื้นถิ่นในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิจัยเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้*, 7(2), 38–59.
- กนกอร สังข์จันทร์, ทิพย์อักษร พุทธสิน และ กมลวรรณ สุคะโต. (2567). การจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์เรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยในศตวรรษที่ 21: ด้านทักษะการสื่อสารและความร่วมมือ. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืน (JRIS)*, 1(5), 27–41.
- จันทร์เพ็ญ แสงดี, สุวริย์ เพิ่มศิริ และ กชภัทร์ สงวนเครือ. (2568). การศึกษาและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาไทย: ปัจจัย ปัญหา และแนวทางพัฒนา. *Journal of Applied Education*, 3(2), 105– 118.
- จิระเดช นุกุลโรจน์. (2566). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมของครูนาฏศิลป์ ในเขตพื้นที่ภาคใต้. (ปริญาญุชฎีบัณฑิต คณะศิลปกรรมศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิราภรณ์ ผันสว่าง, เอกราช โสมิตพิมานเวช, ระพีพัฒน์ หาญโสภณ และ อมรรัตน์ ผันสว่าง. (2567). วิธีการวิจัยในประชากรกลุ่มเปราะบางทางการศึกษา. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 9(2), 29–42.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง, กฤติภัทร สระทองขุน และ พิมพา นวลสุวรรณ. (2568). ปฏิทรรศน์การสอนประวัติศาสตร์ไทยในโรงเรียนชายขอบพื้นที่เชียงใหม่. *วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา*, 7(3), 190–210.

- ธัญญาลักษณ์ มาตมูล และ ศิริพงษ์ เพียรศิริ. (2567). การพัฒนาทักษะการโต้แย้งและความสามารถในการตัดสินใจ โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ (SSI) ร่วมกับการสะท้อนคิดผ่าน เครือข่ายสังคมออนไลน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. **วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา**, 6(4), 453–468.
- ปทุมมา บำเพ็ญทาน. (2568). แนวทางการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ศิลปะเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งกัน ของ นักเรียนระดับประถมศึกษา. **วารสารวิจัยทางจิตวิทยา การศึกษาและสังคมศาสตร์**, 21(1), 19–37.
- พระอุดมบัณฑิต และ ขวัญชนก เหล่าสุนทร. (2567). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่ สูง. **วารสารมจร การพัฒนาสังคม**, 9(3), 84–91. จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JMSD/article/view/282280>.
- พสกร เขมะจารุ. (2564). **ข้อจำกัดทางกฎหมายของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา: ศึกษา เปรียบเทียบกรณีกองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา**. (ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ สาขาวิชา นิติศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลดา โรจนเกียรติสกุล และ สร้อยสน สกลรักษ์. (2567). ปัจจัยและผลสำเร็จของการจัดการเรียนรู้การอ่านแบบเชิงรุก ของครูมัธยมศึกษา. **Journal of Roi Kaensarn Academi**, 9(11), 242–259.
- วิชุดา ภควัฒน์, สุมิตร สุวรรณ และ พัชราภา ดันติสุขเวช. (2568). โรงเรียนขนาดเล็ก: ปัญหาและความท้าทายใน โลกยุคใหม่. **วารสารสังคมศึกษาปริทรรศน์**, 1(6), 1–13. จาก <https://doi.org/10.64186/jsp1841>.
- วิภาว แซ่เฮ้อ. (2567). การพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนการสอน โดยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เน้นพหุ วัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมความฉลาดทางวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. **วารสารพุทธ นวัตกรรมปริทรรศน์**, 5(2), 152–165.
- สกชาติ วินิตกฤษฎา. (2565). **ทิศทางการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ตาม แนวชายแดนด้านตะวันตกของภาคเหนือตอนล่าง**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาพัฒนศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สยามรัฐ. (2568). กระทรวงวัฒนธรรม มุ่งส่งเสริมสนับสนุนกลุ่มชาติพันธุ์ในการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์. **สยามรัฐ ออนไลน์**. จาก <https://siamrath.co.th/n/596929>.
- โสธยา วงศ์พิพันธ์ และ ประวัน แพทยานนท์. (2567). การใช้กิจกรรมละครเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในความ หลากหลายทางวัฒนธรรมของนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ กรณีศึกษา: โรงเรียนศึกษาสมเคราะห์แม่จัน อำเภอ แม่จัน จังหวัดเชียงราย. **วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก**, 10(1), 100–111.
- สรายุทธ รัตมี. (2568). กระบวนทัศน์ใหม่ในการส่งเสริมความตระหนักรู้ต่อความหลากหลาย ทางชาติพันธุ์สำหรับ ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. **วารสารพัฒนศาสตร์ วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ปวญ อี้ภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, 8(1), 95–121.
- Anlimachie, M. A., Abreh, M. K., Acheampong, D. Y., Samuel, B., Alluake, S., & Newman, D. (2025). Enacting culturally responsive pedagogy for rural schooling in Ghana: A school–community–based enquiry. **Pedagogy, Culture & Society**, 33(1), 141–159. Form <https://doi.org/10.1080/14681366.2023.2205861>.
- Banks, J. A. (2015). **Cultural diversity and education: Foundations, curriculum, and teaching**. New York: Routledge.

- Erbas, Y. H. (2019). Dimensions of multicultural education: Pedagogical practices knowledge of graduate students towards multicultural education in Turkey. **Mediterranean Journal of Educational Research (MJER)**, 27, 142–181.
- Ladson-Billings, G. (1995). Toward a theory of culturally relevant pedagogy. **American educational research journal**, 32(3), 465–491.
- Liu, W., Jamaludin, K. A., & Hamzah, M. I. (2025). Systematic review of culturally responsive teaching and implications for technical communication education. **Multidisciplinary Reviews**, 8(4), 2025117. Form <https://doi.org/10.31893/multirev.2025117>.
- OECD. (2023). **Equity and Inclusion in Education: Finding Strength through Diversity**. Paris, France: OECD Publishing.
- Paris, D. (2012). Culturally sustaining pedagogy: A needed change in stance, terminology, and practice. **Educational researcher**, 41(3), 93–97.